5

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE TABE MESENTERICA:

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, SS. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

GULIELMUS BALL,

VIRGINIENSIS.

Soc. Med. Edin. Sod.

Prid. Id. Junii, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos,

M,DCC,LXXIII.

For Mr. Bacon
from his humble Servt.
Wm. Ball

Viro eximio

RICHARDO LEE,

AVUNCULO SUO,

Propter morum humanitatem,

Erga omnes benevolentiam,

Et ob multa beneficia praecipue in ſe collata;

Nec non

HUGONI JAMES, M. D.

Apud Carliolum

Artem Apollinarem exercenti;

Nec minus

SAMUELI EVELEIGH

Carolinenſi:

Amicis ſuis chariſſimis,

Hancce diſſertationem,

Animi grati monumentum,

Dicatam voluit

GULIELMUS BALL.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

TABE MESENTERICA.

MORBUS, de quo acturus ſum, juniorem hominum partem praecipue adfligit. Nulli attamen inter ſyſtematicos ex profeſſo eundem tractaverunt. Boerhaavius, ejuſque commentator Van Swiet. celeberrimi, nihil quidem de eo in medium protulerunt. Symptomata autem praecipua, uti ordine occurrunt, accurate ſatis apud Junckerum adnumerata inveniantur. In Hoffmanni, Sennerti, et Sauvageſii operibus, perpauca quidem perlegantur. Hi omnes autem auctores rem admodum leviter percucurrerunt; nec ideo tantum laboris ad indolem ejuſdem rite perſcrutandam, quantum meretur, inſumpſerunt.

Haud ignari, quam multis difficultatibus omnes inveſtigationes noſologicae conſocientur, quantumque ingenii acuminis ad hujuſmodi lites componendas requiratur, hocce potius in ſilentio praetermittere voluerimus. Attamen, ut ratione et via procedat diſſertatio, paucula de morbo ſub manibus impraeſentiarum offerre conabimur.

Ad claſſem itaque tertiam ſyſtematis Culleniani, Cachexias ſcil. ordinemque primum, nempe Marcores, referendum eſſe ducere fert animus. Ad quod genus autem pertineat, dixiſſe haud facile eſſet. Nulla etenim ſigna characteriſtica tabem inter et atrophiam diſcrimen inſtituere ponuntur, niſi quod in hac abſit, in illa vero adſit febris hectica. Quod quidem minime ſatis accuratum eſſe videtur; quoniam, multis in exemplis, haecce duo genera ſtadia ejuſdem tantum morbi diverſa ſeſe habuerint. Hoc forſitan cauſa fuit, cur Hoffmannus atque Junckerus utramque ad idem quaſi caput pertinentem conſideraverunt. Nihil febris hecticae, donec morbus per aliquod temporis inveteraverit; immo, nonnullis in caſibus, tametſi res tandem infeliciter evaſerit, penitus quidem abfuit, ut plurimum occurrere obſervatum fuit. Praeceptor noſter Cullenus, jure celeberrimus, quippe qui caeteris

noſologicis

noſologicis longius enituit, cujuſdam, in praelectionibus ſuis clinicis, exemplum congrue ad rem referebat. Conditionem morbique indolem, ex cadavere diſſecto, occaſionem inveſtigandi nactus eſt; et mirum eſſet, quod nulla hectica, etiamſi per menſes duodecim duraverit, unquam ſuborta fuerit. Aliis quoque in caſibus hecticam abeſſe obſervavit.

Ex hiſce itaque perpenſis, vix quidem locus erit, quo ut tabes et atrophia in duo genera diſtincta ſeſe reſolutas teneant. Quapropter, utriuſque ſub eodem genere complexi, ſumma cum deferentia, definitionem inſequentem tradere audemus.

DEFINITIO.

Marcor; aſthenia, raro cum pyrexia hectica in initio, ſemper fere ſub morbi finem, citra puris ſputum.

Hic autem notandum ſit, quod de ea tantum ſpecie quae nomine tabis meſentericae innoteſcit, quippe quae omnium aliarum longe ſit frequentiſſima atque lethalis, plenius conſcribere nobis ſit in animo. Hiſce argumentis nunc praemiſſis, ad morbi hiſtoriam proxime confugiendum.

MORBI

MORBI HISTORIA.

Tabes meſenterica dentiendi inter ac pubertatis aetatem, ut plurimum, ſeſe exhibet, quando tumores indolis ſcrophuloſae quilibet maxime inſigniter graſſari adnotantur. In regionibus Europae ſeptentrionalibus crebrius progignitur; et forſitan ea climata, aëre humido undequaque circumfuſa, magis uſque infeſtat; praeſertim ſi viciſſitudines calidae humidaeque frigidiores ſicciореſque ſaepiſſime magiſque ſubito excipiant.

Exinde, cur Britannia ita ad eandem gignendam efficaciſſima evaderet, facile pateſcat. Eandem quoque inter coetus hominum vulgares, in oppidis magnis opificia omnis generis aſſidue parantes, ſaevire obſervatum fuit. Quibus in locis ne mulieres quidem, negotiis conſtanter occupatas, pueros ſub Jove liberius exercere penes eſt.

In primo morbi ſtadio, membra, tam inferiora quam ſuperiora, flacceſcunt, marceſcuntque; dum moles corporiſque robur ſenſim ſenſimque evaneſcunt. Abdomen ſaepius turgidum, durum, et nonnunquam magna cum tenſione extenſum, deprehenditur;

henditur : Interdum vero molle, haud naturae modulum magnitudine exſuperat. Hancce conditionem, diutius immorantem, ſpiritus difficilis a cibo adauctus, praecipue ſi ſyſtema pulmonicum quodammodo adficiatur, plerumque excipiat. Corpus, haud multo poſt, laſſitudine inſolita, cum animi remiſſione, rerumque omnium faſtidio, ſtipatum exercetur. Alvus plerumque irregularis, frequenter quidem adſtringitur ; perſaepe tamen aegrotus diarrhoea moleſtiſſima vexatur. Quae quidem ſymptomata, quaſi ſemper occurrentia, nequaquam aeſtimanda. Non deſunt enim exempla, ubi foeces, ſpiſſitudine ſatis mediocri, et intervallis naturae conſuetis gaudentes, expulſae fuerunt. Haud infrequentius dejectiones lientericae, alimento, vix ullam mutationem ex ventriculi ac inteſtinorum actione ſubeunte, coöriuntur. Dolores abdominis, praecipue circa umbilici regionem, perſaepe ſentiuntur ; et urina craſſa atque rubicunda excernitur, quae, ſi Junckero fides adhibeatur, interdum chyloſa prorſus adparet ; quod tamen nunquam, vel ſaltem perraro, accidere, quandoquidem alii celeberrimi auctores ne talem quidem ſtatum innuiſſe videntur, cenſemus.

Quod

Quod ad appetitum attinet, nihil pro certo affirmandum habemus, ut qui diverſis tantum temporibus alius atque alius eſſe profertur: Modo cibus quam avide devoratur; modo quidem ejuſdem deſiderium ex toto deletur. Hoffmannus atque Junckerus aegrotos frigida magis appetere aiunt; et, ex Sauvageſio, haud tantum edendi rabiem, ſed etiam picam quandam, vel rei nihil ad corpus alendum impertientis deſiderium adeſſe, docemur. Febris, quacum morbus conſociatur, formam hecticam plerumque induere videtur; quae tamen nequaquam conſtanter, ut ſupra notavimus, ſub initium ſeſe manifeſtat.

Tabes haud raro, ne ullo quidem damno ſyſtemati illato, diutius fortaſſe ſubſiſtat, utpote quod ſedem ſuam in partibus, quae difficilius inflammationi, ſuppurationi, ſeu exulcerationi cedunt, obtineat; et dummodo res ita ſe habeant, cur nulla hectica adnaſcatur, facile erit videre. Arteriae autem ictibus, aeque ac in hectica, revera crebris, citra faciei poſt meridiem ruborem, vel exacerbationes veſpertinas, vel ſudores nocturnos, fere ſemper pulſant. Morbo concurrente, ſomnus fit lenis, inconſtans, et turbulentus; cui calor lentus, oris fauciumque ſiccitas,

tas,

tas, ſitis, pulſus celer ac frequens, accedunt. Facies aliquantulum tumefacta pallore ſuffunditur, qui circa labia ſatis aperte cernitur. Oculi, in foveolas altius depreſſi, fulgorem priſtinum amittunt; et palpebrae poſt ſomnum contumeſcunt: Coſtae protuberare incipiunt; et ſcapulae, ut ab Hoffmanno exprimitur, alarum inſtar projiciuntur. Corporis extenuatio, cum virium omnium decremento notabili, magis magiſque adaugetur, omniaque ſymptomata ita paulatim exacerbantur, ut aegrotus miſerabilis die tandem ſupremo defungatur.

Morbus ſaepe in aſcitem, vel phlegmatiam, juxta Sauvageſium, morte ſemper terminandam, delabitur; et viſcera eorum abdominalia, qui perierunt, vix unquam ſana deprehenduntur; ſed, e contrario, hepar, lien, et pancreas, raro ſine labe, infarctu, et magnitudine adaucta, conſpiciuntur.

CAUSA MORBI.

Ex ſupra prolatis, tabem ab glandularum meſentericarum obſtructione ſubnaſci, conſtabit. Quod itidem, ob eaſdem tumoribus ſcrophuloſis obſeſſas,

obſeſſas, accidiſſe medicorum obſervationes docent. Hiſce itaque conceſſis, vix dubii quicquid reſtat, quin chylus, ne in vaſa ſanguifera adferatur, penitus impedietur; et exinde utilis ac neceſſaria ad corpus alendum materia denegabitur. Ad quam opinionem ſuffulciendam, nunc pleroſque inter medicos nullum aegrum ſcrophula, quin glandulae meſentericae item adficiantur, unquam abſumptum fuiſſe convenit; unde ſequitur atrophia, ſive ſola, ſive cum hectica adjuncta. Idem ex diſſectionibus de induſtria inſtitutis clarius eluceſcat. Conſul. Sennert. t. 4. l. iii. part. iii. cap. De Morb. Meſent. qui refert "quandam puellam Colonienſem, anno aetatis decimo, paulatim in tabem incidiſſe, et quatuor ſequentibus annis penitus extabefactam fuiſſe, appetitu tamen ejus vix unquam imminuto; nam comedebat atque bibebat non parcius quam ſi ſana fuiſſet, et exercitia ſua puerilia ut plurimum peragebat, neque lecto decumbebat, niſi per ſex aut ſeptem hebdomadas ante obitum. Febricula tamen et tuſſi vexabatur. Cum autem anno aetatis 14 mortua eſſet, et mortuae corpus aperiretur, meſenterium inventum fuit refertum tumoribus ſchirroſis duris et ſteatomatibus, praecipue autem circa vaſa et venas quae ad portam

tendunt.

tendunt. Circumcirca portam, tumores ſchirroſi inveniebantur multi; quorum nonnulli ovi gallinacei, alii nucis et caſtaneae magnitudinem excedebant." Eandem rem Hoffmannus, in T. 2. cap. de Atroph. ſeu Tab. infant. dilucide exprimit: "Qui pereunt hoc morbo, in horum ſectione plerumque glandulae meſenterii tumefactae, ſchirroſae, et ipſi abſceſſus deprehenduntur." Quam plurimae obſervationes ad eundem ſcopum ſpectantes, apud Ruſſell. de Tabe Gland. alioſque ſcriptores, reperiantur.

Haud forſitan alienum foret notaſſe, tabem originem quaſi vermibus intus hoſpitantibus falſo ſaepiſſime attributam, ac proinde malis eventibus ſtipatam, fuiſſe. Frequentius enim eos, nullo quolibet damno conſtitutioni ſuperinducto, revera adfuiſſe cognitum fuit. Quod ad tabem autem inducendam minime aptantur, ſive nutrimentum, quod aliter per totum ſyſtema ſeſe late diffundat, conſumendo, vel alioquin vitium inteſtinis impertiendo, haud directius inficias ibimus; ſed ea res nequaquam adhuc dilucide ſatis intelligitur, nec exponitur. Minime pro certo, quidnam anſam vermium peculiari incremento praebeat, habemus: Sed nutrimento potius in chylum ſubacto, quam aliis fluidis inquilinis, forſitan aluntur. In hocce

rerum articulo, ſi meſenterium obſtructionibus quodammodo occluderetur, eo plus iis pabuli ſuppeditaretur; et exinde, majori in quantitate generati, cum tali ſyſtematis ſtatu connecterentur. Porro, ſi factis credamus, tabem meſentericam vermeſque ſaepius inter ſe connexum habere plane adparebit. Iſtiuſmodi exemplum, quod in noſocomio regio Edinenſi, anno praecedente, ſeſe exhibuit, conſpexiſſe meminimus. Puer, qui diutius omnibus tabis ſymptomatibus oppreſſus fuit, vermes nec minus frequenter per morbi decurſum evacuabat. Tandem mortem obiit, et mortui corpore diſſecto, meſenterium tumoribus ſcrophuloſis obſeſſum multis inveniebatur. Viſcerum abdominalium nonnulla mole haud paululum adaugebantur; nec pulmones ipſi ſine labe conſpiciebantur. Quocirca, ex hiſce quibuſlibet penſitatis, tumores glandularum meſentericarum ſcrophuloſos ad malum maxime omnium pollere gignendum, perdiſci poteſt. Qui quidem rei conſpectus melius, ut opinamur, quam ſi alteram ideam amplexi fuerimus, ad phaenomena, quibuſcum conſociatur, exponenda nos adjuvabit.

Exſpectandum forte eſſet, nos, more ſolito, paucula quaedam de cauſis, quae nomine ut plurimum praediſponentium et occaſionalium gaudent, adferre

ferre oportere. Hanc vero partem ex induſtria in neglectis relinquere volumus; tantum dicturi, ab omnibus ea, quotquot ad ſcrophulam creandam aptantur, rite petenda eſſe. Hujuſce vitii natura adhuc multis in tenebris obvoluta jacet; quippe quae ab defectu quodam originario, in prima foetuum formatione impertito, ac ideo a parentibus ad liberos prodito, promanare cenſetur. Sed quid et quomodo fiat, ne omnes quidem medicorum indagationes hactenus detexiſſe valuerunt. Praeterea, minime de ſcrophula ipſiſſima, ſed ſolummodo de morbo qui affectui ſcrophuloſo inniti videtur, tractare ſtatuimus. Quapropter ad aliam partem nunc inveſtigandam noſmetipſos accingamus.

RATIO SYMPTOMATUM.

Singula morbi phaenomena recenſere, et fuſius explicare, nimis longum foret, nec operae pretium; ſequentia tantum adtingere ſufficiat.

Abdominis tumidi cauſam patefacere, inter difficillima equidem ponitur. Neque in phyſconia Sauvageſiana, ſive ex mole viſcerum abdominali-

um

um quorundam ampliata, provenire videtur: Pleriſque enim in caſibus, vix ac ne vix quidem fieri poſſit, ut abdominis magnitudo, quod aliquando permultum diſtenditur, ex hoc fonte explicari queat. Nec glandulae meſentericae, nonnunquam naturae modos longius excedentes, quando ad molem uſque ceraſi ſeu caſtaneae augeantur, ad nodum juſte ſolvendum ſufficient. Tumorem potius ex conditione quadam tympanitica ſuboriri ſuaderemur; ad quod confirmandum, videmus quam maxime meſenterium, aeque ac alia viſcera tumoribus ſchirroſis oppreſſa, in canalis alimentarii vigore abolendo valere: Qui ſtatus huicce diſtenſioni tympaniticae pro certo anſam praebere poteſt. Etiamſi vero tonus quidam amiſſus phaenomenôn rationem ſaepius reddere ſatis erit; minime tamen admitti poteſt, ubi appetitus peracutus, cibuſque in coctionem rite ſubactus, ventriculum vigore ſuo conſueto exerceri plane evincent. Quapropter ad aliam cauſam, quae, frequentius quam in genere cenſetur, forſitan vires ſuas exſerat, omnino confugiendum eſt. Magna aëris copia cum chylo admiſcetur; quod quidem, etiam cum jam in ductum thoracicum pervenerit, manifeſtum eſt. Tametſi plurimum aëris in illum ductum jam in ſtatu fixo

tranſiiſſe

tranſiiſſe cenſeamus; nihilominus ab experimentis, in antliis quae ad aërem exhauriendum aptantur captis, chylum maſſam admodum flatulentam eſſe evidenter adparet. Quando autem in vaſculis lacteis abſorbeatur chylus, ejuſdem flatulentia magis fortaſſe ſeſe coarctatam teneat; ac ideo, quo longius in inteſtinis detinetur, eo magis aër nondum bene fixus iterum elabi queat: Unde accideret, quod aërem tanta in quantitate, quanta ad ſymptoma, de quo agitur, tympaniticum producendum valeat, ſegregare queat.

Diarrhoea inter ſymptomata lethalia plerumque collocatur. Si meſenterii glandulae obſtructione quam magna tententur, haud tantum chyli commeatus occludetur, verum enimvero ſupponere, vaſcula cujuſcunque generis abſorbentia in canalem alimentarium inhiantia aequaliter affici, nobis liceat. Quam ob cauſam omnia fluida, quae in inteſtinis continentur, ex neceſſario per anum foras eliminata, diarrhoeam procul dubio conſtituunt.

Alvi Constipatio originem ſuam ab viſcerum nonnullorum mole vicinorum ampliata, vel ab glandulis forte meſentericis adauctis, trahat; cum ſpatii plus ſolito juſtoque occupantes inteſtina coarctarent, et quo foeces tardius tardiuſque deſcenderent,

derent, prorſus efficerent. Sin atonia eodem tempore interſit, omnia in pejora ruent; quia inteſtina iſta vi contractili, quacum in ſtatu ſano valide florebant, tandem deſtituta, ſuppetias, quibus ſuorum contenta detrudantur, haud impertire queant. Diſpoſitioni quoque huic atonicae, cum quadam irritabilitate conjunctae, dejectiones lientericas attribuendas eſſe cenſemus.

Quaedam attamen (uti in hiſtoria memoratum) adſunt exempla, ubi venter per totum morbi decurſum ſatis mediocriter ſeſe exoneravit. Hoc in caſu, glandulae meſentericae, ex toto occluſae, ne vix quidem cum vita conſtare poſſint; quia ſyſtema omni ſuo nutrimento citius ſpoliatum foret; cui febris putrida, morte paulo poſt terminanda, ſuperveniret. Adeo itaque permeabiles fiant, ut meatus fluidis tenuioribus, et certae chyli portioni, facilius concedatur. In hunc finem, clar. Cullenus quendam caſum, qui exitium tandem inflixit, deſignaſſe videtur; ubi aegrotus plurimum potus ingurgitaverat, et urina ſimili quaſi ratione excreta fuit. Hinc ſtomachi ac inteſtinorum tono permanente, haud difficile eſt conceptu, quomodo foeces alvinae ſatis ad normam dejiciantur.

Appetitus conditiones varias, ab auctoribus memoratas, perfectius exponere difficillimum quidem

dem evaderet. Probabile tamen eſt, eum inter et organa perſpiratoria connexum quendam arctiſſime ſubſiſtere; unde appetitus ea ratione, qua haecce exinaniuntur, incitari ſolet. Quare, alimento quam parce tantum ſuppeditato, citius exhaurientur organa perſpirationi inſervientia, et, ventriculi tono integre vigente, ut appetitus quam mordaciter acuatur, efficient. Etiamſi res nonnunquam ita ſe habeant; attamen, ſi ſtomachus tonum ſuum amiſerit, a cauſa, quae appetitum antea promovere ſolebat, nequaquam nunc excitabitur.

Corporis Extenuatio in ſucci nutritivi defectu, vel ejuſdem inſufficienti ad partes ſolidas appoſitione, quippe quod chyli tranſitus per vaſa lactea omnino denegetur, fortaſſe conſiſtat. Ni corporis enim partes, quae per meatus ſuos diverſos perpetuo abſumuntur, materia ex aequo quadam reficiantur, vires evidenter decreſcent.

Dolor Ventris ad glandulas adauctas, irritationem inteſtinis praebentes, referendus ſit. Eadem quoque irritatio vermibus, ſi ibi forte ſublateant, multo acrior reddetur.

Febris quae plane hectica eſt, niſi glandulae prius in ſuppurationem abierunt, nuſquam occurrere notata fuit. Pus, utcunque generatum, ad omnia febris hecticae phaenomena excitanda pollere,

pollere, ulcera in aliis corporis partibus diverſis exorientia evidentius docent. Hujuſmodi etenim febris, ni pus, ſemel confectum, maturius elicitum fuerit, uſque ſequetur. Quibuſnam vero rationibus vires ſuas exſerat, vix dijudicare audemus.

Pulsus frequens, cum febre conjunctus, ex eo fonte deduci poſſit. Quando autem febris pulſum frequentem nulla quidem comitatur, certum debilitatis ſtatum, quo phaenomenon ſolvatur, in auxilium advocare conveniet. Quo in caſu, cor, debilitatem cum reliquo ſyſtemate participans, haud ſatis valide, quo ut omne in eo contentum unaquaque ſyſtole plenius evacuetur, ſeſe contrahere poſſit. Quamobrem, uti contractiones quaelibet ex oeconomiae legibus crebrius iterentur, neceſſario ſequeretur; et exinde pulſus eveniat frequens.

DIAGNOSIS.

Cognitu admodum difficile eſt, quando glandulae meſentericae tumoribus ſcrophuloſis ad amuſſim tentantur. Quamvis enim certa ſymptomata ſuſpicionem aliquam de ſe praebeant; glandularum

rum tamen ſitus ita occultus frequens ſit cauſa, cur e tota via deerremus. Fernellius (in lib. 6. de part. morb. et ſympt. cap. 7.) ſigna nonnulla in medium protulit, quae ad diagnoſin ſtabiliendam quodammodo inſerviant. Rebus autem omnibus accurate perpenſis, rem valde obſcuram eſſe agnoſcit. En, ipſius verba: "Haec autem obſcuritas multis fuit cauſa ignorantiae, et cur harum partium affectus praetermiſſi fuerint, nec veterum ſcriptis celebrati." Interim danda opera, ut, quantum liceat, in eorum notitiam veniamus.

In genere, ni venter quam valde diſtenſus fuerit, morbi indoles, ex duritie per abdomen inaequaliter ſeſe tendente, quod nodis et tuberculis percipitur quaſi refertum, rectius cognoſcatur; praeſertim ſi alia atrophiae phaenomena ſuperaddantur. Ex diſſectionibus attamen, ubi meſenterium talibus nodis aliquando repletum fuerit, adeo cum portionibus inteſtinorum diverſis undique circumdatum ſit, ut abdomen molle perſentiretur, nec tactu quodlibet inaequale ſeu durum deprehendi poſſet. Ex quibus ſatis conſtat, hujuſmodi ſtatus abſentiam, cur morbum praeſentem eſſe denegemus, imprimis ſi alia quaedam ſigna rem aliter ſeſe habere commonſtrent, nequaquam ſufficere. Sin aegroti paren-

tes ſcrofula olim laboraverint, et caetera ſymptomata apud hiſtoriam antea deſignata, cum tumoribus glandularum lymphaticarum ſcrofuloſis externe complicata, occurrant, meſenterium affectibus ſtrumoſis adfligi extra aleae dubium ponatur. Hae attamen ſtrumae ſaepius perquam ſepultae, et alte occultae, in meſenterio latuerunt, tametſi nullatenus ſeſe externas prodiderint. Quare, ex temperamento ad habitum ſcrofuloſum utique diſponente, cum rachitide quadam conjuncto, (quod ſaepiſſime plus minuſve cum ea complicatum ſit), tabem meſentericam vitium nominare ſuaderemur. Si, praeter haec omnia, vires corporiſque robur, cum quibuſdam ventris ſymptomatis, febricula lenta concurrente, gradatim imminuantur, vix equidem in errorem de diagnoſe incidere liceat. Denique, haec omnia, rite ſimulque ponderata, multum forſan nos adjuvabunt.

PROGNOSIS.

Morbi ſedes indoleſque peculiaris, uti prognoſin pejorem in partem interpretaremur, ex primo intuitu nos ut plurimum inducerent. Extant tamen exempla, ubi, poſtquam in longum tempus

duraverit,

duraverit, ad ſanationem perfectam attingatur. Si aequa lance cum ſcrofula in genere perpendetur, prognoſis nequaquam ita infauſtiſſima trahenda ſit. Quoniam id genus tumores, variis in corporis partibus prognatos, tandem abſque ullis ſuppurationis ſignis reſolutos eſſe dicitur, non facile eſt videre cur idem in meſenterio haud etiam eveniat. Ad quod ſtabiliendum, praeceptor noſter, Cel. Cullenus, ait, ſeipſum obſervaſſe pleraque ſymptomata, meſenterii affectionem ſtrumoſam comitantia, circa tempus, in quo ſcrofula ut plurimum deceſſit, nec minus evaneſcere. Quo rectius autem de morbi eventu felici ſeu fatali dijudicetur, tum ejus durationem, vireſque ſyſtematis, necnon ſymptomatum indolem, accuratius omnino perpendendas eſſe liquebit. Si diarrhoea, quae circa ſtadium morbi poſtremum frequenter ſeſe manifeſtat, reliquas adhuc vires conſumit, et materiae ſpurcitia jam corruptelam in abdomine latentem indicat, malum, artem medicatricem illudens, nullo quidem remedio tolli poteſt: Si morbus diu inveteratus altiores egit radices, et viſcera nobiliora, ſcil. hepar, lien, pancreas, renes et pulmones infarcta ſunt, vel prorſus ſchirroſa, tunc curationi vix ſupereſt locus. Si demum corpus valde atque inſigniter emaciatum fuerit, et infarctu in exulcerationem

ulcerationem evidentius abeunte, febris hectica ſupervenerit, quam ex ſignis eam comitatis cognoſcere liceat, aegri certius citiuſque ſuccumbent. Sin, e contrario, appetitus magis conſtans et regularis revertitur, cum coctione ciborum emendata, eo quod ventriculus inteſtinaque vigorem ſuum recuperaverint; ſi abdominis tumor gradatim imminuatur, et vires antea depreſſae cum animi vigore ſolito recolligantur; morbum ſanandi ſpes latius adſulget. Ex Hoffmanno, malum haud adeo inveteratum, aut nimio viſcerum infarctu minus ſuſtentatum, per febres intermittentes ſaepe feliciter ſublatum, docemur. Confitendum tamen eſt, quod morbus plerumque exulceratione, nullis remediis, nulla arte devincenda, ſeu infarctionibus, quae ſcenam infelicem occludunt, tandem finitur.

METHODUS MEDENDI.

Haud forſitan ab propoſito alienum foret obſervare, quod eadem methodus, quae ad ſcrofulam amovendam accommodari videtur, aeque probabiliter opem malo meſenterico polliceatur. Eo

conſilio

conſilio indicationes, quae ſeſe offerunt, in binas ſequentes forſan reſolvi poſſunt.

I. Tumefactiones morbum conſtituentes, quantum fieri poſſit, ut amoveantur, conari.

II. Vigorem ac ſyſtematis tonum reſtaurare atque corroborare.

Quarum utramque ſimul conjungere haud abs re forſitan eſſet. Sed, ut res ordine procedat, de omnibus ſigillatim pauca proferre melius putamus. De rationibus itaque, quibus perficiantur, proxime differendum eſt. Quod ad primam ſpectat; ad hanc indicationem abſolvendam varia remedia quam maxime collaudata fuerunt; quorum perplurima experientia neoterica quaſi vana atque inutilia eſſe teſtatur. Talibus itaque in ſilentio praetermiſſis, animum ſolummodo ad ea, quaecunque plus boni prae ſe ferre videantur, praeſertim advertemus. Syſtema lymphaticum hauſtibus aquae communis largis et ſaepius iteratis eluere, multo cum emolumento ſtipari cenſetur. Quod autem remedium quibuſdam medicamentis permiſtum multum adjuvari vero ſimillimum eſt. In hunc finem perplurima tam propoſita quam uſurpata fuerunt, ſcil. ſulphuris et ferri impregnationes; item decocta ex ſarſaparilla, China, foeniculi radice, &c. confecta; quorum ſingulis ſui fautores laudem

dem attribuerunt. Aquae utcunque minerales inter efficaciſſima rectius forte recenſentur; ideoque multifariae in uſum advocantur. Nunc vero inter plurimos omnia, quotquot ex materia ſalina parantur, caeteris quam multum praeſtare convenit. Et haud medicorum perpauci plus commodi ex aquae marinae, quam ullius aquae mineralis uſu, derivari teſtantur. In quam ſententiam Cl. Cullenus lubentiſſime diſcedit: Ille etenim ait, ſeſe plures aegrotos aquae marinae, prout videretur, quam ullius quidem aquae mineralis, ope ſanari conſpexiſſe. Quod quidem Ruſſelii auctoritate ulterius confirmatur in libro ſuo de tab. gland. ubi de ejuſdem virtute in hoc morbo fuſius tractavit. Ecce in pagina triceſima octava, et quadrageſima, ita ſe expreſſit: "Non enim aliud quoddam medicamentum novi quo melius quid diſcutitur, quam marina aqua interne ſumpta. Marina aqua duo praecipue commoda affert: Alterum eſt, quod tutiſſime alvum a conſtipationis metu liberat; alterum, quod melius caeteris omnibus diſcutit. Et veteres quidem aqua marina in hiſce morbis uti conſueverunt. Aquam vero maris per ſe (auctore Plinio) efficaciorem diſcutiendis tumoribus putant medici. His etiam et illud commo-

di

di accedit, quod et digeſtioni et chylificationi marina aqua prodeſt."

Hujuſce effectus pecorum mercatores haud ignari videntur. Quando enim ruminatio iis defecerit, ciborumque coctio multum minuta fuerit, ad utramque redintegrandam, vel hauſtus aquae marinae repetitos, vel bolos ex melle et ſale marino confectos, illico praeſcribunt. Praeterea vaccae, quibus opportunitas aquam marinam ingurgitandi datur, multo plus lactis, quam eae quae eadem privantur, certius praebebunt. Ad quem defectum ſupplendum, agricolae quaedam ſalis marini portiones, cum cibo ordinario permixtas, ſubinde iis adminiſtrare conſueverunt.

Aqua marina non tantum ad glandulas lymphaticas eluendas inſerviat, ſed, ut vaſa abſorbentia melius fluida ex tubo inteſtinali ſugere poſſint, forſitan efficiet. Sin vero difficillimum evaderet aquam marinam comparare, praeparato juxta modum ſequentem tutiſſime confidimus.

Uncia una ſalis Glauberi cum ſalis marini unciis duabus in aquae fontanae lib. iii. probe ſolvatur; quod ita paratum aegrotis, prout vires aetaſque ferant, praeſcripſiſſe conveniet.

Haud incommodum eſſet medicamenta haecce magna cum portione aquae communis probius diluere,

luere, ne vires eorundem catharticae nimis libere exhibeantur; quod ad tonum inteſtinorum magnopere debilitandum valeat, ſpemque noſtram omnino fallat.

Ex aliis rebus circumſtantibus rationem, quae plerumque obtinet, aquae marinae, quo alvus vehementer ſubducatur, adminiſtrandae, erroribus omnino refertam eſſe conſtabit. Idem enim quaſi catharticum reddendo, nihil aliud quam canalis alimentarii elutriatio obtineatur; quoniam ad glandulas lymphaticas, ubi vires ſuas praecipue exſerere deberet, minime pervehi queat. Quapropter, aquam marinam, ſeu ſecundum naturam vel artem paratam, in ea tantum proportione, quam aeger abſque purgationis nimiae periculo facillime perferre poſſit, quo venter ſemel tantum indies eliciatur, omnino praeſcribere oportet.

Notandum eſt, aquam marinam ſemper, ſi fieri poſſit, ex oceani fluxu, paulo ab littore longiore, adferri oportere; quo omnis materiae extrinſecus advenientis exquiſite immunis dotes ſuas fortiſſime poſſideat. Haecce regula, ſi in oppidis circa portus maritimos conſtructis commoremur, ſpeciatim obſervanda foret, quia aqua ſalina variis rebus, ad ejus virtutem imminuendam valentibus, e neceſſario commiſta fuerit. Aquam efficaciorem, prout hanc

hanc cautelam reſpiciamus, item reddi ab experientia compertum eſt.

Tametſi remedium hocce multis admodum laudibus ſublatum ſit; adſunt nihilominus medici illuſtres, qui ex chalybeatis perplurima impenſe admirantur. Quocirca caſus haud paucos, perniciem prorſus interminantes, ex iiſdem cum judicio adminiſtratis, tolli atque fugari affirmaverunt. Ex omnibus autem hactenus cognitis, tinctura martis a Sauvageſio atque Junckero virtutibus quaſi optimis induta deſignatur. Si quidem in uſum advocetur, cum copia laticis etiam aquoſi diluere ac temperare forſan neceſſe erit. Haecce omnia medicamenta actionem ſuam ratione haud ab aquae marinae indole diſſimili probabiliter exhibeant.

Alia etiam medicamenta ex ſtanno atque mercurio confecta magnopere quidem efficacia eſſe praedicantur: Forſitan nonnullos bonos effectus edere poſſint, praeſertim ſi vermes cum morbo complicati fuerint. Quod nihil utcunque incommodi ex eo ſubortum fuerit, vix inficiandum eſt. Nec doſes ſatis ad normam moderari, nec ſatis diu in eorundem uſu perſtare, licitum erit. Praeterea, ſi vermes ſtrages internas pro certo conſpergant, remedia antea decantata aeque ad hoſce ſubigendos efficacia reperiantur. Sed quid multis? Ab aqua marina, perfectius exhibita, plus auxilii commodique, quam ab ullo alio medicamento,

mento, deduci perſuaſum haberemus. Eandem rem etiam experientia probatam reddidit.

Hacce prima indicatione finita, ad ſecundam proxime recurrendum; quod vigorem ſyſtematiſque tonum reſtaurando omnino perficiatur. Cui intentioni adimplendae remedia ſequentia, ſcil. lavatio frigida, exercitium, atque cortex Peruvianus, utpote quae inter corroborantia validiſſima merito recenſentur, opportunius accommodari videntur.

Balneum frigidum ac exercitatio, una cum remediis quae ad primam indicationem implendam uſurpantur, idoneè ſatis adhibeantur. Sed melius fortaſſe corticem Peruvianum, donec, obſtructionibus penitus fugatis, nil niſi laxitas corporis generalis permanſerit, omittere foret; in quo rerum ſtatu quam utiliſſimum eſſet. De ſingulis itaque paucula in ordine dicenda.

Lavatio frigida ad vires ſyſtematis, morbo confractas, reficiendas, inter optima atque praeſtantiſſima jure cenſetur. Clar. Hunter, Londini profeſſor eruditiſſimus, quamque liberorum praediſpoſitionem ſcrophuloſam tonicis, praeſertim autem lavatione frigida, maturius uſurpatis, e radicibus tolli credit. Vigorem ea placidum per totum ſyſtema diffundit; pulſus fortiores plenioreſque

reſque reddit; appetitum incitat; concoctionem promovet; et aegrotantem magis hilarem atque tranquillum praeſtat.

Tametſi plurimum utilitatis ex lavatione frigida derivandum ſit, quaedam nihilominus cautelae, ne plus mali quam boni ex ejus uſu ſuccedat, omnino perpendendae ſunt. Cavendum ne debile corpus temerius ad primum immergatur; quoniam ex eo ſuperficies adeo ſubita conſtrictione corripiatur, ut ſanguis nimis valide ad interiora adpellatur; unde obſtructiones periculoſae, ſeu rupturae forſan exitiales, facillime ſuboriri poſſint. Pars tantum corporis, ſcil. pedes atque crura, principio immergatur; quod paulatim augendum eſt, donec ad lavationem perfectam, prout vires ferant, tandem perveniatur. Immerſione denique rite peracta, cutis et crines praecipue quam probe et ſubito linteolis exſiccentur. Vini, ſeu ſpiritus *Rum* vulgo dicti, pauxillum, aqua commiſtum, admodum commode propinetur.

Exercitatio probius inſtituta, remedium ita ſaluberrimum atque utiliſſimum comperitur, ut haud tantum ad morbos ſemel inductos ex toto fugandos perpolleat, ſed eorundem inſultui quam validiſſime praeveniat. Iſtiuſmodi fiat, quae citra defatigationem corporiſque laſſitudinem eſt. Si

vires

vires ſyſtematis multum infringantur, ab exercitatione leni atque modica prius incipiendum, et ad vehementiorem ſenſim ſenſimque progrediendum eſt. Quocirca, ut opus idoneè perficiatur, aegrotus in rheda ſub initio provehi debet. Vehiculum apertum iis quae ſupra integuntur anteponendum eſt. Opportunitas enim habenarum gubernandi facilius aegroto conceſſa pro exercitatione nonnihil inſerviat. Coelo quoque liberiori ſuaviterque redolenti commode perfrui licitum erit. Opera porro naturae pulchriora, magna cum benignitate quam eleganter undequaque circumfuſa, animum ferme deſpondentem voluptate amoena jucundaque latiſſime perfundant.

Si haecce exercitationis forma, quae ex leniſſimis ſit, robur ſyſtemati gradatim reſtituerit, ad equitationem proxime recurrendum eſt: Quod in phthiſin ſanandam plurimum, juxta Sydenhamum, valet. Sin aegroti adeo paupertate premantur, ut vix ad hos exercitationis modos pertingere poſſint, uti ſub dio ſpatiarentur, terraſque aratro proſcindant, adhortaremur. Quae poſtrema pauperes, melius quam opulentiores, qui ex more vivendi multum enervantur, citra fatigationem perpeti queant. Hiſce rationibus ſolida ſimplicia denſiora confirmantur; robur atque vigor viventibus

conceditur;

conceditur ; fluida per canales ſuos facilius libe-
riuſque percitantur; ſecretiones excretioneſque
naturales reſtituuntur.—Navigio quoque per ae-
quora provectiones ad tabem meſentericam lenien-
dam quam maxime conferant. Tonum ſyſtema-
tis corroborent, appetitum adaugeant, et fluida
ad ſuperficiem juſtius advocent. Tenore praeter-
ea aequabili ac conſtanti per diem noctemque ex-
erceantur.

Cortex Peruvianus, ad ſyſtema corroboran-
dum, omnibus medicamentis, quae hactenus in-
terne adhibita fuerunt, haud injuria anteſertur.
Ventriculi enim actionem promovendo, ne diuti-
us ingeſta ibidem remorentur, luculenter obſtat.
Quas ob rationes, prius in duodenum depellantur,
quam in ſtadium fermentationis perniciosum tran-
ſiiſſe poſſint. Tonum inteſtinorum roborando,
flatulentiam coercet; motus periſtalticos magis
regulares reddit. Ejuſdem porro effectus, longe
lateque pervagantes, ſyſtematis nervoſi mobilita-
tem compeſcant.

Adhibeatur autem cortex Peruvianus ex quoli-
bet vehiculo idoneo in pulverem praeſtantiſſime re-
dactus. Cum vero hunc minus recte ferant quo-
rundam ſtomachi imbecilliores, hiſce ideo corticis
ex aqua decoctum propinari ſolet. Et, quando

virtutes

virtutes ejus aqua frigida melius extrahi demonſtratum fuit, priori modo infuſum praeſtare cenſeamus; cui ſpiritus vini pauxillum etiam addatur, quo partes reſinoſae perfectius ſolvantur, et ventriculo levior evadat.

Quod ad *Diaetam* attineat; cibus qui ventriculum inteſtinaque quam paululo laceſſat, et minima ex parte parari prius requirat, quam ad corpus alendum valeat, commodius ingeratur. Hinc diaetam lacteam uſque pulcherrime reſpondere liquebit. Juſcula nec non ex carnibus bovinis confecta, aliaque id genus, aptiſſime ſumantur. Quorum omnia, cum pane admixta, ad coquendum facillima, nec ventriculo gravia, offenduntur.

FINIS.